

Інвестиційна політика як інструмент реалізації політики імпортозаміщення на прикордонних територіях

На прикладі Львівської області проаналізовано рівень інвестиційної привабливості прикордонних територій західних регіонів України; визначено недоліки державної політики регулювання інвестиційної привабливості прикордонних територій; вказано на причини і перешкоди та обґрунтовано пріоритетні напрями і засоби підвищення інвестиційної привабливості прикордонних територій та її впливу на ефективність реалізації політики імпортозаміщення. Визначені напрями реалізації політики імпортозаміщення на прикордонних територіях.

Ключові слова: імпортозаміщення, прикордонні території, інвестиційна привабливість, державне регулювання розвитку, інструменти реалізації політики.

Постановка проблеми. Однією з головних причин низького рівня соціально-економічного розвитку та перешкод реалізації економічного потенціалу (у т. ч. прикордонно-транзитного) прикордонних територій західних регіонів України є їх низька інвестиційна привабливість.

Це підтверджується малими обсягами та низькою ефективністю інвестиційної діяльності, їх мало інноваційним характером. Перешкодами покращення інвестиційної привабливості прикордонних територій західних регіонів України є: низький рівень їх соціально-економічного розвитку та ділової активності населення, слабкість розвитку інвестиційної та інноваційної інфраструктури, промоції підготовлених інвестиційних проєктів, системи державної підтримки інвестиційної діяльності на субрегіональному рівні.

Потрібно наголосити й на тому, що низька інвестиційна привабливість прикордонних територій негативно позначається й на ефективності державної політики імпортозаміщення. Недостатність інвестиційних ресурсів не дозволяє модернізувати виробничі потужності та забезпечити виробництво місцевих конкурентоспроможних товарів, перешкоджає раціональному розвитку внутрішнього споживчого ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням дослідження проблем інвестування, а також реалізації політики імпортозаміщення

© Т. Г. Васильців, М. В. Цап, 2014.

приділено багато уваги у роботах вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема таких, як Т. В. Кисіль [1], Г. В. Ортіна [2], А. Н. Макаров [3], А. М. Семенов [4], І. В. Дунаєв [5] та ін.

Метою цього дослідження є визначення проблем підвищення інвестиційної привабливості як важливого чинника реалізації політики імпортозаміщення на прикордонних територіях західних регіонів України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стан інвестиційної привабливості прикордонних територій західних регіонів України є низьким, що не сприяє формуванню та ефективному використанню інвестиційного та фінансово-ресурсного забезпечення їх соціально-економічного поступу та збалансованому соціально-економічному розвитку західних областей держави, є перешкодою реалізації економічного потенціалу (у т. ч. прикордонно-транзитного) цих територій.

Низький рівень інвестиційної привабливості прикордонних територій західних регіонів України підтверджується:

1. Малими обсягами капітальних інвестицій. Так (на прикладі Львівської області) у 2013 р. у розрахунку на одного мешканця Жовківського району припадало лише 1,7 тис. грн. капітальних інвестицій, Мостиського – 0,5 тис. грн, Сокальського – 1,7 тис. грн, Старосамбірського – 0,2 тис. грн, Турківського – 1,4 тис. грн, Яворівського – 1,5 тис. грн. Для порівняння, цей показник у середньому по області становив 3,9 тис. грн, а в найбільш інвестиційно привабливих містах був істотно вищим: у м. Моршин – 22,4 тис. грн, м. Львів – 6,5 тис. грн, м. Трускавець – 4,8 тис. грн. За обсягом капітальних інвестицій на одну особу серед міст і районів області прикордонні райони займають чи не найнижчі позиції: Жовківський район – 17 місце, Сокальський – 16, Яворівський – 20, Турківський – 21, Мостиський – 28, Старосамбірський – 29 [6-8].

2. Незначними обсягами та невисокою ефективністю залучення прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) суб'єктами господарської діяльності. В економіку прикордонних територій Львівської області за 2013 р. внесено 66,7 млн дол. США прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу), що становить лише 2,9% від загальнообласного обсягу, у т. ч. частка прямих іноземних інвестицій Жовківського району становила 1,0%, Мостиського – 0,1%, Сокальського – 0,3%, Старосамбірського – 0,01%, Турківського – 0,01%, Яворівського – 2,5%.

За станом на 01.01.2014 р. у розрахунку на одного мешканця Жовківського району припадало лише 161,4 дол. США прямих іноземних інвестицій, Мостиського – 27,4 дол. США, Сокальського – 303,4 дол. США,

Старосамбірського – 0,5 дол. США, Турківського – 1,2 дол. США, Яворівського – 344,4 дол. США, у той час як в середньому у Львівській області цей показник становив 676,7 дол. США, а в обласному центрі – 1482,8 дол. США.

3. Низьким рівнем освоєння та віддачі капітальних інвестицій, неінноваційно орієнтованою структурою розподілу інвестиційних ресурсів. У 2013 р. прикордонними територіями Львівської області освоєно 7,3 млн грн. капітальних інвестицій, що становить лише 7,7% від загального обсягу в регіоні. Частки (у загальнообласному обсязі) освоєних капітальних інвестицій підприємствами прикордонних районів становили: Жовківського – 2,2%, Мостиського – 0,4%, Сокальського – 1,9%, Старосамбірського – 0,2%, Турківського – 0,8%, Яворівського – 2,2%. За обсягами капітальних інвестицій серед міст та районів Старосамбірський район посів 29 місце, Мостиський – 28, Турківський – 24, Сокальський – 10, Жовківський – 7, Яворівський – 6.

Низькою залишається віддача капітальних інвестицій (обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності на 1 грн. капітальних інвестицій) на прикордонних територіях. Зокрема, цей показник у Жовківському районі становив 9,7 грн, Мостиському – 9,5 грн, Сокальському – 8,6 грн, Старосамбірському – 10,4 грн, Турківському – 7,6 грн, Яворівському – 10,2 грн. Для порівняння, середньообласне значення становило 11,8 грн.

4. Малою часткою інвестицій у види економічної діяльності, що мають потенціал для соціально-економічного розвитку територій. У 2013 р. частка капітальних інвестицій у транспорт, туризм, споживчі послуги, складське господарство, поштову та кур'єрську діяльність на прикордонних територіях Львівської області не перевищувала 5,0%, зокрема у Жовківському районі становила 4,9%, Сокальському – 0,2%, Старосамбірському – 0,5%, Яворівському – 0,6%.

У такий перспективний вид економічної діяльності як тимчасове розміщення й організація харчування у 2013 р. інвестиції здійснювалися лише в одному (Жовківському) з шести прикордонних районів області.

Недостатньою є діяльність регіональних і місцевих органів влади з підготовки і проведення культурно-масових заходів і планування розвитку туристично-рекреаційної сфери відповідно до розвитку інвестиційного середовища та його потенціалу.

5. Недостатнім обсягом бюджетного фінансування інвестицій. У 2013 р. частка капітальних інвестицій, профінансованих з бюджетів

усіх рівнів, на прикордонних територіях Львівської області становила: у Жовківському районі – 0,1%; Сокальському – 15,8%; Турківському – 46,5%; Яворівському – 0,5%, а в Мостиському та Старосамбірському районах з бюджетів кошти не виділялися.

Ці тенденції негативно позначаються і на проблемі імпортозаміщення на прикордонних територіях західних регіонів нашої держави, що обумовлена чинником недостатньої дієвості використовуваного для цього організаційно-економічного механізму державної структурної політики. Головними його недоліками в інституційному аспекті є відсутність нормативно-правового акту з регулювання структурних змін, брак стимулів для створення суб'єктів інфраструктури, несформованість системної сукупності заходів з комплексного впливу на удосконалення виробничого комплексу, витіснення імпорту та заміщення його вітчизняними товарами, недосконалість систем статистичного спостереження та нормативно-методичного забезпечення державної політики імпортозаміщення. В організаційному аспекті необхідне створення відповідального державного органу та покращення координації діяльності міністерств і відомств, відповідальних за політику в цій сфері, спрямованості державної політики на розбудову внутрішніх ринків, розширення їх місткості та зниження рівня монополізації. Економічними недоліками механізму регулювання імпортозаміщення є недостатність заходів, спрямованих на раціональний розподіл внутрішніх і зовнішніх фінансових ресурсів на інвестиційні цілі, упровадження інновацій, якісні перетворення в системі виробництва, незорієнтованість структурної політики на раціональне відтворення суспільного капіталу, співвідношення між нагромадженням і споживанням, слабкість і несистемність стимулів до розвитку вітчизняного виробництва, для роздрібної мережі і населення для відмови від придбання імпортованих товарів.

Виходячи з визначених проблем і перешкод, напрямами та засобами підвищення інвестиційної привабливості як інструменту реалізації політики імпортозаміщення на прикордонних територіях західних регіонів України, доцільно визначити:

1. Підтримку та сприяння розвитку базових і пріоритетних для прикордонних територій західних регіонів держави видів економічної діяльності та покращення соціальної підтримки населення для активізації їх соціально-економічного розвитку. З огляду на прикордонне розташування значним потенціалом конкурентоспроможності характеризуються транспорт і зв'язок, торгово-посередницька та логістична сфера, переробна

промисловість, готельно-ресторанний бізнес, туризм і рекреація. Регіональним і місцевим органам влади слід спільно розробити та реалізувати низку організаційно-економічних заходів, спрямованих на стимулювання розвитку суб'єктів господарювання цих видів економічної діяльності. Для стимулювання пріоритетних напрямів економіки можна скористатися зарубіжним досвідом.

Для соціальної підтримки населення доцільно реалізувати більш активну політику підвищення рівня заробітної плати та доходів громадян, забезпечення високої і продуктивної зайнятості, розвитку ринку праці, розширення видів громадських робіт і здійснення їх фінансування; здійснення профілактичних заходів для збереження трудового потенціалу та запобігання значному вивільненню працівників; наближення соціальних стандартів до європейських норм; реалізації інвестиційних проектів, спрямованих на покращення якості життя та розбудову соціальної інфраструктури прикордонних поселень.

2. Сприяння розвитку суб'єктів малого підприємництва та формування і посилення інтеграційних зв'язків (для спільної фінансово-інвестиційної підтримки бізнес-проектів) із суб'єктами бізнесу з обласного центру та інших економічно розвинених територій західних регіонів. Цілями реалізації цього напрямку має стати збільшення кількості діючих суб'єктів малого підприємництва, підвищення рівня ділової активності, стимулювання розвитку та поширення місцевих підприємницьких ініціатив на прикордонних територіях західних регіонів України шляхом державної фінансової підтримки з обласного бюджету; покращення ресурсного та матеріального-технічного забезпечення суб'єктів підприємництва; активізація практик організації інтеграційних та кооперативних процесів між суб'єктами малого підприємництва і іншими секторами економіки; посилення мотивації населення до підприємницької діяльності.

3. Створення нових і підтримку діючих суб'єктів інвестиційної інфраструктури та інвестиційного посередництва. Цьому сприятиме, по-перше, активніша діяльність фахівців органів державної та місцевої влади зі створення і популяризації інвестиційних проектів та інформації про економіко-ресурсний потенціал прикордонних територій західних регіонів України серед вітчизняних і зарубіжних інвесторів; по-друге, ініціювання інвестиційних фондів і компаній, що функціонують в обласних центрах і на економічно розвинених територіях західних регіонів, до поширення діяльності на прикордонні території; по-третє, ширше залучення до діяльності з підвищення інвестиційної привабливості

прикордонних територій агенцій регіонального розвитку та організацій з транскордонного співробітництва.

Ефективним інституційним засобом формування мережі суб'єктів підтримки інвестиційної діяльності може стати запровадження практики переходу від низькоефективних регіональних програм інвестиційного розвитку до реалізації обласних програм розбудови елементів регіональної та місцевої інвестиційно-інноваційної інфраструктури.

4. Активізацію діяльності органів влади та місцевого самоврядування з підготовки і промоції перспективних інвестиційних проектів. З огляду на особливості, а також схожість проблем соціально-економічного розвитку, його інвестиційного і фінансово-ресурсного забезпечення, потенціалу розвитку, перспективним може стати створення і започаткування діяльності державно-комунально-приватних центрів інвестиційного розвитку прикордонних територій західних регіонів України. Створення однієї чи кількох таких структур дозволить акумулювати обмежені бюджетні можливості одразу кількох західних регіонів держави, посилити увагу та координацію діяльності з вирішення проблем покращення інвестиційного середовища, активізувати практику міжрегіонального та транскордонного співробітництва у цій сфері. Схожий досвід набув поширення і у світовій практиці, зокрема в Угорщині.

5. Розвиток дорожньо-транспортної, житлово-комунальної, соціальної та іншої інфраструктури заради покращення локальної доступності прикордонних територій як передумови їх інвестиційної привабливості. З огляду на обмеженість ресурсів для досягнення цього пріоритету можуть створюватися державно-громадські фонди інфраструктурного розвитку прикордонних територій за участі органів влади усіх рівнів, бізнес-структур, організацій громадського суспільства. Це дозволить акумулювати кошти (у т. ч. з програм міжнародної технічної фінансової допомоги) для надання грантів або кредитів суб'єктам господарювання для відбудови елементів інфраструктури прикордонних територій.

6. Активну діяльність влади з дерегуляції комерційної господарської та, зокрема, інвестиційної діяльності. Регіональним органам влади доцільно створити спеціальний Інтернет-портал для отримання відгуків суб'єктів господарювання, ведення діалогу з інвесторами та представниками бізнесу і висвітлення інформації про оперативне реагування на факти бюрократичних і корупційних перешкод при підготовці і погодженні інвестиційних проектів, отриманні дозволів на користування земельними ділянками, державним і комунальним майном,

здійснення певних видів діяльності на прикордонних територіях, інвестиційно-інноваційний розвиток яких слід попередньо оголосити пріоритетом поступу цих територій.

Висновки. Перспективними напрямками підвищення інвестиційної привабливості як інструменту реалізації політики імпортозаміщення на прикордонних територіях західних регіонів України доцільно визначити: підтримку та сприяння розвитку базових і пріоритетних для цих територій видів економічної діяльності і покращення соціальної підтримки населення; сприяння розвитку суб'єктів малого підприємництва та формування і посилення інтеграційних зв'язків із суб'єктами бізнесу з обласних центрів та економічно розвинених територій; створення нових та підтримку діючих суб'єктів інвестиційно-інноваційної інфраструктури та інвестиційного посередництва; активізацію діяльності органів влади та місцевого самоврядування з підготовки і промоції перспективних інвестиційних проектів; розвиток дорожньо-транспортної, житлово-комунальної, соціальної та іншої інфраструктури для покращення локальної доступності прикордонних територій; активну діяльність влади з дерегуляції комерційної господарської діяльності задля збільшення обсягу інвестицій у розвиток місцевого виробництва та торговельно-посередницької сфери, підтримки виробників, що виготовляються товари на прикордонних територіях держави.

Список використаних джерел

1. Кисіль Т. В. Теоретичні засади використання стратегії імпортозаміщення на промислових підприємствах / Т. В. Кисіль // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2014. – №1. – С. 64-71.
2. Ортіна Г. Моделювання розвитку реального сектора економіки як елемент державної антикризової стратегії / Г. Ортіна // Схід. – 2014. – №2(128). – С. 25-29.
3. Макаров А. Н. Импортозамещение как инструмент индустриализации экономики региона: инновационный аспект (на примере Нижегородской области) / А. Н. Макаров // Российский внешнеэкономический вестник. – 2011. – № 5. – С. 36-40.
4. Семенов А. М. Политика импортозамещения в развитии фармацевтической промышленности России : дис. ... канд. экон. наук. по спец. 08.00.05 – Экономика и управление народным хозяйством (экономика, организация и управление предприятиями, отраслями, комплексами – промышленность) / А. М. Семенов. – М. : ФГБОУ ВПО «Российский университет Дружбы народов». – 2014. – 166 с.
5. Дунаєв І. В. Імпортозаміщення в контексті вибору механізмів державної зовнішньоторговельної політики України / І. В. Дунаєв, В. Ю. Бабаєв //

Державне будівництво. – Харків : Харківський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президентіві України, 2012. – № 1. – С. 56-64.

6. Інвестиції у Львівській області : стат. зб. – Львів : Головне управління статистики у Львівській області, 2014. – 125 с.
7. Капітальні інвестиції у Львівській області у 2013 р. : стат. бюлетень. – Львів : Головне управління статистики у Львівській області, 2014. – 30 с.
8. Статистичний щорічник Львівської області за 2012 р. Частина II. – Львів : Головне управління статистики у Львівської області, 2013. – 271 с.

Vasylytsiv T. H., Tsap M. V. Investment policy as a tool to implement the policy of import substitution in the border areas.

In the article on the example of the Lviv region the level of investment attractiveness of western regions of boundary territories is analyzed; lacks of investment attractiveness public policy on boundary territories are certain; reasons and obstacles are indicated, priority directions and facilities of investment attractiveness increasing on boundary territories are grounded. The intercommunications of investment attractiveness on boundary territories and its influence for import substitution policy are grounded. Directions of import substitution policy realization on boundary territories are certain.

Key words: import substitution, boundary territories, investment attractiveness, government control of development, instruments of policy realization.

Васильців Т. Г., Цап М. В. Инвестиционная политика как инструмент реализации политики импортозамещения на приграничных территориях.

На примере Львовской области проанализирован уровень инвестиционной привлекательности пограничных территорий западных регионов Украины; определены недостатки государственной политики регулирования инвестиционной привлекательности пограничных территорий; указано на причины и препятствия и обоснованно приоритетные направления и средства повышения инвестиционной привлекательности пограничных территорий. Обоснованы взаимосвязи инвестиционной привлекательности пограничных территорий и ее влияния на эффективность реализации политики импортозамещения. Определены направления реализации политики импортозамещения на пограничных территориях.

Ключевые слова: импортозамещение, пограничные территории, инвестиционная привлекательность, государственное регулирование развития, инструменты реализации политики.